

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської ОДА
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Затверджую
Заступник голови приймальної комісії
_____ доц. М. Б. Боднар
« ____ » _____ 2021 р.

Програма вступного випробування
з української мови та літератури

*(для вступників на основі повної загальної середньої освіти та ОКР
«молодший спеціаліст», які відповідно до спеціальних умов участі в
конкурсному відборі проходять вступні випробування у формі вступних
іспитів замість зовнішнього незалежного оцінювання)
(денна, заочна форми навчання)*

Схвалено
на засіданні кафедри
української мови і літератури та методик їх навчання
Протокол № 9
від 24.02.2021 р.

Завідувач кафедри

Р. О. Дубровський

Кременець – 2021

Укладачі:

Дубровський Р. О., к. філол. н., доцент, завідувач кафедри української мови і літератури та методик їх навчання;

Василишин О. В., к. філол. н., доцент, доцент кафедри української мови і літератури та методик їх навчання;

Волянчук І. О., к. філол. н., доцент, доцент кафедри української мови і літератури та методик їх навчання;

.

ЗМІСТ

1. Вступ.
2. Структура тесту, характеристика завдань.
3. Критерії та шкала оцінювання.
4. Перелік тем, питань з української мови, що входять до тесту.
5. Список творів української літератури, що входять до тесту.
6. Список рекомендованої літератури для підготовки до складання вступного випробування.

ВСТУП

Програма вступного іспиту складена відповідно до Правил прийому до Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, затверджених на засіданні Вченої ради КОГПА ім. Тараса Шевченка (протокол №5 від 21 грудня 2020 р.).

Метою проведення вступного випробування є визначення рівня відповідності знань та умінь абітурієнтів програмним вимогам та базових умінь і навичок, які у майбутньому абітурієнт зможе розвивати й удосконалювати впродовж навчання за освітньою програмою рівня вищої освіти «бакалавр». При вступі абітурієнт складає вступне випробування з української мови та літератури у формі письмового тестування.

Структура тесту, характеристика завдань

Тест вступного випробування складається із завдань трьох форм: завдань із вибором однієї правильної відповіді, завдань на встановлення відповідності та одного завдання з розгорнутою відповіддю (власне висловлювання).

Критерії та шкала оцінювання

Завдання з вибором однієї правильної відповіді – до кожного із завдань подано чотири або п'ять варіантів відповіді, з яких лише один правильний. Відповіді на такі питання будуть оцінені в 0 або 1 бал, якщо вказано правильну відповідь; 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї правильної відповіді, або ж – відповідь відсутня.

Завдання на встановлення відповідності – до кожного завдання подано інформацію, позначену цифрами (ліворуч) і буквами (праворуч). Щоб виконати завдання, необхідно встановити відповідність інформації, позначеної цифрами та буквами (утворити «логічні пари»). Відповіді на ці завдання будуть оцінені від 0 до 2 балів: 0,5 бала за кожну правильно встановлену відповідність; 0 балів, якщо не вказано жодної правильної логічної пари або відповідь відсутня.

Завдання з розгорнутою відповіддю (власне висловлювання) –

передбачає створення учасником вступного випробування власного аргументативного висловлювання на дискусійну тему. В 0 балів оцінюється робота, що не відповідає темі, та робота обсягом до 100 слів.

Завдання з розгорнутою відповіддю оцінюється від 0 до 10 балів за критеріями змісту та мовного оформлення:

1. Теза: 0, 1 або 2 бали.
2. Аргументи: 0, 1 або 2 бали.
3. Приклад із літератури чи інших видів мистецтва: 0, 1 або 2 бали.
4. Приклад, що є історичним фактом або випадком із життя: 0, 1 або 2 бали.
5. Логічність, послідовність: 0, 1 або 2 бали.
6. Висновок: 0, 1 або 2 бали.
7. Орфографія та пунктуація: 0, 1, 2, 3 або 4 бали.
8. Лексика, граматики та стилістика: 0, 1, 2, 3 або 4 бали.

Для виведення кінцевого бала за власне висловлювання виводиться середнє арифметичне за зміст і мовне оформлення.

Тестовий бал обчислюється як арифметична сума всіх набраних балів за кожне виконане завдання тесту.

Кількість правильних відповідей	Кількість набраних балів	Кількість правильних відповідей	Кількість набраних балів
15.	99	46.	155
16.	100	47.	156
17.	103	48.	158
18.	106	49.	159
19.	109	50.	161
20.	112	51.	162
21.	115	52.	164
22.	118	53.	165
23.	121	54.	167
24.	122	55.	168

25.	124	56.	170
26.	125	57.	171
27.	126	58.	173
28.	128	59.	174
29.	129	60.	176
30.	131	61.	177
31.	132	62.	179
32.	134	63.	180
33.	135	64.	182
34.	137	65.	183
35.	138	66.	185
36.	140	67.	186
37.	141	68.	188
38.	143	69.	189
39.	144	70.	191
40.	146	71.	192
41.	147	72.	194
42.	149	73.	195
43.	150	74.	197
44.	152	75.	198
45.	153	76.	200

Перелік тем, питань з української мови, що входять до тесту.

Фонетика. Графіка.

Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Звуки мови й звуки мовлення. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв *я, ю, є, ї, щ*. Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування *у-в, і-й*.

Лексикологія. Фразеологія.

Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази: фразеологізми, приказки, прислів'я, афоризми. Типи словників.

Будова слова. Словотвір.

Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Словотвір. Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [о], [е] у складних словах.

Морфологія.

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Буква *-а (-я), -у (-ю)* в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані

іменники в українській мові. Відмінювання чоловічих і жіночих прізвищ та імен по батькові.

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Повні й короткі форми якісних прикметників. Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи).

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на означення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників: 1) один, одна; 2) два, три, чотири; 3) від п'яти до двадцяти, тридцять, п'ятдесят – вісімдесят; 4) сорок, дев'яносто, сто; 5) двісті – дев'ятсот; 6) нуль, тисяча, мільйон, мільярд; 7) збірні; 8) дробові. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання.

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані (дієслова теперішнього, майбутнього й минулого часів), відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на *-но*, *-то*). Безособові дієслова. Вид дієслова: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способу дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього і а майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на *-но*, *-то*.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням: місця, часу, причини, мети, способу дії, міри і ступеня, ознаки. Ступені порівняння означальних прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого ступеня.

Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, розділові, протиставні) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені).

Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні.

Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова.

Синтаксис.

Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Словосполучення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені.

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за будовою (прості й складні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання).

Просте двоскладне речення. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи

присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження. Основні функції та способи вираження компонентів складеного присудка: вираження граматичного значення присудка (функція допоміжної частини) та вираження основного лексичного значення присудка (функція основної частини – неозначеної форми дієслова чи іменної частини).

Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні. Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок).

Односкладні речення. Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень.

Речення з однорідними членами. Узагальнюванні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення.

Складне речення. Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному: 1) інтонація й сполучники або сполучні слова; 2) інтонація. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

Складносурядне речення. Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення.

Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами: 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю; 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю; 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю.

Безсполучникове складне речення. Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями: 1) з однорідними

частинами-реченнями (рівноправними); 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною).

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.

Способи відтворення чужого мовлення. Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог.

Лінгвістика тексту.

Складне синтаксичне ціле (ССЦ), його основні ознаки. ССЦ й абзац. Види та засоби міжфразового зв'язку. Актуальне членування речення: «дане» й «нове».

Стилістика.

Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.

Орфоепія.

Вимова голосних (наголошених і ненаголошених). Вимова приголосних (уподібнення, спрощення, подовження приголосних). Вимова слів з апострофом.

Орфографія.

Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [й], [o] в коренях слів. Позначення м'якості приголосних на письмі буквами *ь, я, ю, є, і*; сполучення *йо,ьо*. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис *н* та *nn* у прикметниках і дієприкметниках, *не* з різними частинами мови. Особливості написання числівників. Написання окремо (сполучень прислівникового типу), разом і через дефіс (прислівників, службових частин мови, вигуків).

Пунктуація.

Розділові знаки в кінці речення. Розділові знаки в простому й складному реченнях.

Розвиток мовлення.

Загальне уявлення про спілкування й мовлення; види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо); адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення; основні правила спілкування. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Текст, поділ тексту на абзаци,

мікротоми. Мовні засоби зв'язку речень у тексті. Типи мовлення (розповідь, опис, роздум). Структура тексту типу розповіді, опису, роздуму.

Список творів української літератури, що входять до тесту.

ВСТУП. Художня література як одна з форм духовної діяльності людини. Функції художньої літератури. Багатозначність художнього образу. Різновиди образів (образ-персонаж, образ-символ, словесні, зорові, слухові тощо). Аналіз художнього твору.

ТЛ: поглиблення понять про художній образ, художній твір.

УСНА НАРОДНА ТВОРЧИСТЬ Українські історичні пісні

Пісні про звитяжну боротьбу козаків з турецько-татарськими нападниками (**«Зажурилась Україна», «Та, ой, як крикнув же козак Сірко»**); про боротьбу проти соціального та національного гніту (**«Ой Морозе, Морозенку», «Максим козак Залізняк», «Чи не той то Хміль», «За Сибіром сонце сходить»**). Образи історичних осіб, лицарів-оборонців рідної землі, створені народною уявою. **Пісні Марусі Чурай «Засвіт встали козаченьки», «Віють вітри, віють буйні», Ой не ходи, Грицю...»** Легендарна поетеса з Полтави, Трагічна історія її життя. Пісні, що стали народними, їхня популярність, фольклорна основа, народнопоетичні образи.

Родинно-побутові пісні «Місяць на небі, зіроньки сяють», «Цвіте терен, цвіте терен», «Сонце низенько, вечір близенько», «В кінці греблі шумлять верби», «За городом качки пливуть», «Світи, світи, місяченьку», «Лугом іду, коня веду» (на вибір) Процес виникнення фольклору. Багатство і розмаїття українського фольклору (повторення і узагальнення вивченого). Види родинно-побутових пісень (про кохання, про сімейне життя). Культ романтизованих почуттів, сентиментальний пафос, традиційна символіка, ТЛ: поглиблення знань з поезики народної пісні

Українські народні думи «Маруся Богуславка», «Буря на Чорному морі»

Героїчний епос українського народу. Різновиди дум (історико-героїчні, соціально-побутові). Кобзарі та лірники — виконавці народних дум (О. Вересай, Г. Гончаренко, М. Кравченко та ін.). Сучасні виконавці: В. Та М. Литвини, В. Нечема, Національна капела бандуристів України. Жанрова своєрідність, історична основа, героїчний зміст дум. Специфічність поетичної форми, ритму. Морально-етична проблематика. Проблема вибору, душевна роздвоєність Марусі Богуславки між любов'ю до рідної землі та становищем дружини турецького вельможі. («Маруся Богуславка»). Символ гріхопадіння і порятунку через усвідомлення покаяння («Буря на Чорному морі»). ТЛ: думи.

Українські народні балади «Бондарівна», «Ой летіла стріла», «Ой на горі вогонь горить», «Козака несуть». Тематичні та стильові особливості, сюжет, герої українських балад. Класифікація балад (легендарні, історичні, сімейні, любовні та ін.). ТЛ: балада.

З ДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

«Слово про похід Ігорів»

Давньоруська пам'ятка, перлина українського ліро-епосу. Історична основа «Слова...». Переклади і переспіви у ХІХ—ХХ ст, Питання авторства. Особливості композиції та стилістичних засобів. Образи руських князів у творі. Наскрізна ідея патріотизму. Символічно-міфологічні образи та їхнє значення. Фольклорні мотиви. Роль пейзажу в розгортанні сюжету. Поетичність образу Ярославни.

Українська середньовічна література ХІ – ХV ст.

Розвиток писемності після хрещення Руси-України (988 р.) Найдавніші рукописні книги Київської Русі (Остромирове Євангеліє, Ізборник Святослава). **Перекладна література. Біблія** (фрагменти) **Легенди: про створення світу, про перших людей Адама і Єву, про потоп на землі, про Вавилонську вежу, про Мойсея. Десять заповідей. Притча про блудного сина. Притча про сіяча.** Біблія — Святе письмо (Старий і Новий Заповіти) і збірки літературних пам'яток (Книга Буття, Книга Псалмів, Пісня пісень). Біблійні книги в давній Україні: Псалтир (молитви), Євангелії (про Ісуса Христа), Апостол (про його учнів). Українські переклади Біблії (П. Куліш, І. Пулюй, І. Нечуй-Левицький, І. Огієнко, І. Хоменко та ін.). Використання біблійних тем, сюжетів, мотивів, образів у світовій та українській літературах. ТЛ: поглиблення поняття про притчу.

Літописи як історико-художні твори. «Повість минулих літ» — історична книга і збірка епічних творів. Виникнення Києво-Печерського монастиря. Києво-Печерський Патерик як пам'ятка житійної літератури, місце його укладання, головні герої. Зміст оповідання **про Прохора чорнорижця....**

Українська література ренесансу і бароко. Роль православних братств, Острозької та Києво-Могилянської академії у розвитку української культури, зокрема книгодрукування. Перші друковані книги в Україні (Буквар – 1574, Апостол – 1574, Біблія – 1581). Іван Вишенський — мислитель, богослов, полеміст. ТЛ: Ренесанс, бароко.

Історично-мемуарна проза. Загальні відомості про козацькі літописи (Самовидця, Г. Грабянки, С. Величка). «Історія русів» (фрагменти) анонімного автора. Політична і культурна історія України, зображення національного і релігійного гніту.

Поезія. Іван Величковський. Фігурні (курйозні) вірші (із рукописних книг «Зегар з полузегарком» і «Млеко»). **Семен Климовський. «Їхав козак за Дунай»** Зразок давньої любовної лірики. Світова слава пісні. ТЛ: фігурний (курйозний) вірш.

Драматургія. Час і місце побутування шкільної драми, її роль, виконавці. «Владимир» Ф. Прокоповича – зразок шкільної драми. Роль Києво-Могилянської академії в розвитку театрального мистецтва. **Вертеп** як вид лялькового театрального дійства. Автори і виконавці вертепу. Його євангельська, різдвяна й етнографічно-побутова основи. Відродження вертепної традиції в наш час. ТЛ: шкільна драма, вертеп.

Григорій Сковорода. «Бджола та Шершень», «Собака і Вовк», «Всякому місту — звичай і права», «De libertate», «Вступні двері до християнської добронравності», афоризми (наявні у всій творчості). Життя і творчість філософа, просвітителя, поета. Його християнські морально-етичні ідеали. «Сад божественних пісень», «Байки харківські», філософські трактати. Біблійна основа творчості Г. Сковороди та його вчення про самопізнання і «сродний труд». Повчальний характер і художні особливості притч зб. «Байки харківські». ТЛ; афоризм.

НОВА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Суспільно-історичні обставини наприкінці XVIII ст. Духовне поневолення нації. Життя народу – предмет художнього зображення. Актуальність фольклорної традиції. Розвиток фольклористики, етнографії. Основні художні напрями (класицизм, романтизм, початкові форми реалізму). Бурлескна стильова течія. Найвидатніші митці: І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, М. Шашкевич, Т. Шевченко, П. Куліш, Л. Глібов, Марко Вовчок, Ю. Федькович). **Іван Котляревський. «Енеїда»** (скорочено), **«Наталка Полтавка»** Творчість І. Котляревського – новий етап у розвитку національного самоусвідомлення. Драматург і театральний діяч. *Історія* створення «Енеїди». Національний колорит, зображення життя всіх верств суспільства, алюзії на українську історію в ній. Бурлескний гумор, народна українська мова. Утвердження народної моралі (картини пекла, раю) в дусі просвітительства. Соціально-побутова драма «Наталка Полтавка» - перший твір нової української драматургії, її довготривале сценічне життя. Торжество народної етики. Наталка як уособлення кращих рис української жінки, що відстоює людську гідність, бореться за своє щастя. ТЛ: травестія, пародія, бурлеск, алюзія. Поглиблення знань про силабо-тонічне віршування.

Григорій Квітка-Основ'яненко. «Конотопська відьма»

Батько української прози, один із перших у Європі «творців людової повісті» (І. Франко). Гуманістичний пафос, християнські ідеали, етнографічне тло творів. «Маруся» — перша україномовна повість нової української літератури, взірць сентименталізму. Головні

персонажі твору — уособлення високих морально-етичних якостей простої людини. Картини життя українського суспільства за часів Великої Руїни в «Конотопській відьмі». Іронія і сатира у ній, поєднання реалізму і фантастики. ТЛ: літературний напрям, течія, поняття про сентименталізм, реалізм.

Література українського романтизму. Ідейно-художні особливості романтизму. Поглиблення бачення розбіжності між ідеалом і дійсністю. Зв'язок із національним рухом. **Поети-романтики П. Гулак-Артемівський, «Рибалка», Є. Гребінка, «Українська мелодія», М. Костомаров, «Соловейко», В. Забіла, «Соловей», М. Петренко, «Небо» М. Шашкевич. «Веснівка»** Зачинатель нової української літератури на західних землях. Роль «Руської трійці» у національному духовному відродженні. Значення романтизму для нового етапу розвитку слов'янських літератур. ТЛ: романтизм, романс.

Микола Гоголь. «Вечір проти Івана Купала»

Літературна діяльність М. Гоголя, її значення для української культури. Вираження глибин національного духу у творчості Гоголя. Український фольклор — джерело творів митця української тематики. Романтична умовність оповідання «Вечір проти Івана Купала». Зв'язок з «нечистою силою» як метафора злодіяння.

Тарас Шевченко. «Думи мої, думи мої...»; «Ой три шляхи широкії», «Мені однаково, чи буду» (з циклу «В казематі»), «Минають дні, минають ночі». Викуп поета з неволі, причини його покарання царем, арешт, перебування в казематі, заслання. Усвідомлення власної місії поета. Роздуми автора про власну долю, долю України, плинність, скороминущість життя людини на землі, про її долю. ТЛ: філософська лірика, силабо-тонічне віршування (рими, стопи, віршований розмір). Геніальний поет, мислитель, пророк національного відродження в Україні. Його винятково велике значення. Рання творчість. Перші поетичні твори баладного та елегійного жанрів. Вісь неперервності історичного часу («До Основ'яненка», «На вічну пам'ять Котляревському», «Думка» («Нашо мені чорні брови...»). Умовність у баладі, тривога за жіночу долю («Причинна», «Лілея»). ТЛ: елегія, поглиблення поняття про лірику й ліро-епіку. «Гайдамаки». Складність історичної долі українського народу, невідворотність його боротьби за визволення. Повсталий народ як герой поеми. Одна з її головних ідей — «крила» особи у злитості її боротьби за щастя із боротьбою свого народу (образ Яреми). Необхідність перегорнути трагічну сторінку історії, по-сучасному оцінити минуле. Заклик до єднання слов'янських народів. **Національна проблематика у творчості Т. Шевченка періоду «Трьох літ» «Кавказ».** Пристрасний відгук на тогочасну загарбницьку імперську політику. Продовження теми національно-визвольної боротьби. Узагальнена ідея поеми — неприйняття насильства, поневолення людей, осуд

загарбницьких воєн. **«Чигрине, Чигрине», «Великий льох»**. Глибокі роздуми поета про минуле й майбутнє України («Чигрине, Чигрине»). Епізод культурної Історії (проведення археологічних розкопок російськими вченими із залученням наглядців-поліцейських), що став поштовхом до написання містерії «Великий льох». Його образне переосмислення. Моральна й політична оцінка «розкопаного» історичного минулого. Лірико-романтичний, алегорично-сатиричний, реалістичний плани твору. Поетова оцінка історичних постатей (з точки зору їхніх ролей для України). ТЛ: містерія. **«Стоїть в селі Суботові...»**

Художня оцінка діяльності Богдана Хмельницького (зокрема, так званого возз'єднання України з Росією 1654 р.). Зв'язок із «Великим льохом».

«Сон (У всякого своя доля...)»; «І мертвим, і живим, і ненародженим...»

Тема жіночої долі у творчості Т. Шевченка. **«Катерина», «Наймичка», «На панщині пшеницю жала», «Марія», «У нашій раї на землі...»**

«Росли укупочці, зросли...»

Лірика Т. Шевченка періоду арешту й заслання і після повернення із заслання. Вершинні зразки Шевченкової лірики. Риси автобіографізму в образі ліричного героя. Ностальгія за ідилією родинного життя, висока філософія життя людини на землі («Садок вишневий коло хати...»). Самотність і пошуки її долання. Підбиття підсумків чесно прожитого життя. ТЛ: поглиблення поняття про ліричного героя, психологізм у літературі, жанр ліричної медитації.

Тарас Шевченко і Біблія. «Ісаїя. Глава 35» Духовна присутність Біблії в усій творчості поета. Цикл «Давидові псалми». Ставлення Шевченка до Біблії (суперечка, захоплення, творче наслідування, переосмислення, віра і натхнення). Осмислення поетом Бога, України, власного життя крізь біблійні тексти. Переспіви і «подражанія» у творчій спадщині поета. ТЛ: псалом, гімн.

Пантелеймон Куліш «До рідного народу», «Троє схотінок», «Заворожена криниця», «Чорна рада». П. Куліш – письменник, перший український професійний літературний критик, перекладач («Біблія», твори В. Шекспіра, Й. В. Гете), автор підручників для школи, першого українського правопису «кулішівка». Вплив на П. Куліша ідей європейського просвітництва: «Українець у Європі, європеець в Україні». Романтичний світогляд. Ентузіазм і жертвовність П. Куліша у громадській та культурницькій роботі на шляху духовного відродження і культурного збагачення нації. Осуд, біль і гнів поета-громадянина («До рідного народу»). Кредо митця, його романтична лірика («Троє схотінок», «Заворожена криниця»).

«Чорна рада» — перший україномовний історичний роман. Версії тлумачення його назви. Історична основа сюжету. Показ протистояння сил державотворення і руйніцтва. Чоловік

Божий — носій основної ідеї. Хутір — символ українського способу життя; Черевань — уособлення щасливого хутірського життя; Іван Шрам і Яким Сомко — носії ідеї державності України; Леся і Петро Шраменко — уособлення сімейної ідилії, як символу незнищенності українців, України; Кирило Тур — втілення запорозької вольниці та козацького лицарства. Романтичний мотив дороги і його місце у творі. Оцінка роману Т. Шевченком. ТЛ: роман, роман-хроніка, історичний роман.

Марко Вовчок. «Максим Гримач». Життя і творчість (твори українською, російською, французькою мовами). Премія Академії Франції за історичну повість «Маруся».

ЛІТЕРАТУРА 70 – 90-х років XIX ст.

Складні історико-культурні умови розвитку літератури. Новий етап національно-визвольного руху, культурно-просвітницька діяльність «Громади». Періодичні видання («Правда», «Зоря», «Житє і слово»). Розвиток реалізму, натуралізму, пізній романтизм.

Іван Нечуй-Левицький. **«Кайдашева сім'я».** Основні віхи життя І. Нечуя-Левицького. Творчість письменника — новий імпульс розвитку української літератури. Загальна характеристика творчості. «Колосальне всеобіймаюче око України» (І. Франко). «Кайдашева сім'я» — соціально-побутова повість-хроніка. Реалізм твору, сучасна (вічна) актуальність проблеми батьків і дітей. Українська ментальність, гуманістичні традиції народного побуту й моралі. Утвердження цінностей національної етики засобами комічного.

ТЛ: соціально-побутова повість, повість-хроніка, поглиблення поняття про реалізм. Засоби змалювання комічного.

Панас Мирний (П. Рудченко). «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

Життєвий і творчий шлях. Загальна характеристика творчості. Перший в українській літературі соціально-психологічний роман, свідчення великих можливостей у художньому дослідженні дійсності. Співавторство з І. Біликом. Широта представлення народного життя. Еволюція Ничипора Варениченка: від правдошукацтва до розбійництва, до втрати людської подобі. Типове й екстремальне у долі героя. Проблема життєвого вибору. Жіночі образи, утвердження народних поглядів на чесне, духовно здорове життя людини. ТЛ: соціально-психологічний роман.

Іван Карпенко-Карий (І. Тобілевич). Короткі відомості про життя і творчість видатного українського драматурга XIX ст., про театр «корифеїв». Трагікомедія **«Сто тисяч»** (скорочено) — класичний взірець українського «театру корифеїв». Проблема бездуховності людини, засліпленої прагненням до наживи. Проблема влади грошей – наскрізна і «вічна»

у світовому мистецтві. Засоби сатиричного змалювання. ТЛ: драматичний твір (поглиблено), комедія, трагікомедія.

«**Мартин Боруля**» Трагікомедія «Мартин Боруля» і її більш ніж 100-річне життя на сцені. Дворянство як міф про краще життя. Підміна особистісних етичних цінностей (чесність, порядність, працелюбство) становою приналежністю. Психологічна переконливість і трагікомічне звучання образу Мартина Борулі. Значення творчості І. Карпенка-Карого. ТЛ: поглиблення поняття про жанри драматичного твору.

Михайло. Старицький

Життя і творчість. Багатогранність діяльності. М. Старицький і театр. Творча співпраця з М. Лисенком. Оцінка І. Франком діяльності М. Старицького. Пригодницький сюжет, драматизм історико-романтичної повісті «**Оборона Буші**». Її антимілітаристське спрямування. Багатопроблемність твору. Шлях помсти і крові як трагічні сторінки в житті українського і польського народів. Образи та символи твору, особливості характеротворення, функція картин природи.

Іван Франко «Іван Вишенський». Короткі відомості про письменника. Історична правда та художній вимисел: постать українського мислителя XVII ст. і художній образ у творі. Проблема морального вибору людини, її втеча від неприйняттого буттєвого світу. ТЛ: історична поема. Лірика збірки «З вершин і низин». Загальне уявлення про зміст і композицію збірки. Франкова концепція поступу людства, вираз незламного оптимізму («**Гімн**» («**Замість пролога**»)). Творчість великих майстрів Відродження, символ вічної жіночності, материнства, краси; суперечки про роль краси і користі («**Сікенійська мадонна**»)). Поетична збірка «Зів'яле листя»: «**Безмежне поле...**», «**Ой ти, дівчино, з горіха зерня**», «**Чого являєшся мені...**». Місце любовної теми у творчості І. Франка. Життєві імпульси появи творів (автобіографічність). Широка емоційна гама почуттів ліричного героя, утвердження невмирущості людських почуттів, ідеалу кохання.

Філософська і громадянська поезія. Змістовний зв'язок «**Легенди про вічне життя**» із поезією «Зів'ялого листя». Драматизм людських стосунків, роздуми про безсмертя людини, взаємне кохання як критерій щастя, можливість чи неможливість його досягнення. «Декадент» — поетичне кредо І. Франка. Вираження життєствердної позиції ліричного героя-митця. Вірш-заклик «**Розвивайся ти, високий дубе...**» — віра в майбутнє своєї нації.

Поема «**Мойсей**» — одна з вершин творчості І. Франка. Проблематика твору: історичний шлях нації, визначна особистість як її провідник, пробудження національної свідомості, історичної пам'яті. Пролог до поеми — заповіт українському народові.

ТЛ: *філософська поезія, віршовані розміри (повторення), терцини.*

Проза І. **Франка**. Ідеї, проблеми, порушені в ній. Багатство жанрів Франкової прози. Новаторські шукання прозаїка. Франко і український модернізм. Новела «**Сойчине крило**» — жіноча доля в новітній інтерпретації. Модерні засоби письма і національна етична традиція. Різні емоційні типи головних героїв (їхнє зіставлення). Помилка вибору героїні та її наслідки. Образ героя-адресата — уособлення боротьби між «естетом» і «живим чоловіком». Особливості композиції та змісту твору: етапи страдницького шляху героїні — еволюція настроїв і світогляду героя. Гуманізм новели. Узагальнення вивченого про І. Франка та його твори.

З ЛІТЕРАТУРИ ХХ ст.

Література ХХ ст. — мистецтво оновлених традицій і сміливого новаторства. Непростий шлях розвитку української літератури в ХХ ст. її жанрове, тематичне, стильове розмаїття.

Борис Грінченко. «Каторжна»

Життя і різножанрова творчість. Багатогранність діяльності. Укладач 4-томного Словника української мови, організатор і голова товариства «Просвіта». Грінченко-перекладач.

Михайло Коцюбинський. «Дорогою ціною» (скорочено). Пригодницький, романтичний сюжет повісті. Вічний тип шукача правди. Протест Остапа і Соломії проти кріпосницької наруги — протест проти будь-якого насильства над людиною. Проблема волі людини та можливостей її здобуття. Кохання Остапа і Соломії як центральний мотив у творі. Його непереможна сила, що рухає вчинками, поведінкою, вибором героїв. Час і вічність у повісті, символічні образи. Романтичність, мужність і сила волі української жінки Соломії. Психологічна новела «**Intermezzo**» з жанровими ознаками «поезії у прозі». Автобіографічна основа. Проблеми душевної рівноваги, повноцінного життя, специфіка творчого процесу. Психологічно переконливе розкриття внутрішнього стану людини. Символічні образи, ускладнена метафора. Поетика імпресіонізму.

Повість «**Тіні забутих предків**». Трагічна доля Івана і Марічки як наслідок суперечності між мрією і дійсністю. Духовний світ людини у зв'язку зі світом природи. Фольклорне тло твору. Образи та символи в ньому. Образи Івана та Марічки як втілення романтичної ідеї незнищенності кохання. ТЛ: новела, імпресіонізм.

Ольга Кобилянська. Життя і творчість. Формування світогляду письменниці (європейська культура, український феміністичний рух). Її проза — найяскравіша модель раннього українського модернізму. Жанрові особливості, провідні теми та ідеї прози. Ідеї краси вільної душі, аристократизму духу. «Земля» — психологічне трактування вічних проблем (людини і землі, злочину і кари) на українському матеріалі. Модерністична

проблема сакрального-містичного зв'язку людини із землею. Розкриття споконвічного прагнення селянина бути господарем на землі. Трагічна історія родини Федорчуків — новітня інтерпретація християнського мотиву братовбивства. Михайло і Сава — протилежні психологічні типи. Марійка та Івоніка — уособлення цінностей народної моралі. Сава і Рахіра — втілення духовної деградації. Трагедія шляхетної, чутливої душі в жорстоких обставинах тогочасного сільського життя (образ Анни). Глибокий психологізм і символізм твору як новаторство О. Кобилянської. ТЛ: поняття про модернізм.

Василь Стефаник. «Камінний хрест»

Життя і творчість. Творча співдружність В. Стефаника з Л. Мартовичем і М. Черемшиною («Покутська трійця»). Новаторство письменника, «Камінний хрест» — психологічне розкриття теми еміграції. Історична основа твору. Сюжетно-композиційні особливості. Трагічна подія — композиційний центр новел Стефаника. Драматизм конфлікту, емоційна загостреність зображуваного. Багатозначність символічних образів. Ідея нерозривної єдності Івана Дідуха з полем, рідною землею. Останній танець Івана Дідуха перед від'їздом із села як символ трагізму і розпаду прощання з рідним краєм. ТЛ: експресіонізм.

Осип Назарук. «Роксоляна» (скорочено) Події історичної доби XVI ст. Проблема кохання і служіння народові в історичній повісті. Незалежна вдача, щирість у стосунках з людьми, природний розум і врода Роксоляни.

Леся Українка. «Ви щасливі, пречистії зорі», «Давня весна», «Хотіла б я піснею стати...», «Давня казка».

Розповідь про життя поетеси, її мужність і силу духу. Потужне ліричне начало, романтичність, волелюбність, оптимізм, мрія і дійсність як провідні мотиви. Тема гармонійного єднання людини з природою («Давня весна»). Ідея вільної творчості, вільнолюбства людини. Проблеми і мотиви: роль митця в суспільстві, служіння музи, й народові, суть людського щастя, вдячності (поема «Давня казка»).

«Contra spem spero», «І все-таки до тебе думка лине...», «І ти колись боролась мов Ізраїль...», «Хвиля», «Стояла я і слухала весну», «Все, все покинуть, до тебе полинуть...», «Уста говорять: "він навіки згинув!..» Драма-феєрія «Лісова пісня». Фольклорно-міфологічна основа сюжету. Символічність образів Мавки і дядька Лева — уособлення духовності й краси. Мати Лукаша і Килина — антиподи головній героїні Мавці. Симбіоз високої духовності та буденного прагматизму в образі Лукаша. Природа і людина у творі. Неоромантичне утвердження духовно-естетичної сутності людини, її творчих можливостей. Конфлікт між буденним життям і високими пориваннями душі особистості,

дійсністю і мрією. Почуття кохання Мавки і Лукаша як розквіт творчих сил людини. Художні особливості драми-феєрії. ТЛ: неоромантизм, драма-феєрія.

Микола Вороний. «Іванові Франкові», «Блакитна панка», «Інфанта»

Життя і творчість, багатогранна діяльність. М. Вороний — «ідеолог» модернізації української літератури. Його творчість — перша декларація ідей і форм символізму. Зміст і художні особливості поезії М. Вороного. Мотив необхідності для поета бути «цілим чоловіком» («Іванові Франкові»). Єдність краси природи і мистецтва («Блакитна панка»). Узагальнено-ідеалізований жіночий образ як сюжетний центр вірша. Згадка про революцію як данина естетиці доби соціальних перетворень («Інфанта»). ТЛ: символізм.

Олександр Олесь (О. Кандиба) «З журбою радість обнялась...», «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!..», «По дорозі в Казку». Життя і творчість, світоглядні переконання. Неоромантичні, символістські тенденції у творчості. Прагнення гармонії людини і природи. Музичність, звукова виразність поезій. Майстерність у відтворенні настрою і почуття. Експресивне висловлювання патріотичних почуттів («О слово рідне! Орле скутий!..»). Символізм драматичного етюд «По дорозі в Казку». Дорога в казку — символ духовних поривань людини до кращого життя. Проблема вождя і маси. Лідер — духовно сильна особистість. Трагічна суперечність між духовністю, мрією і жорстокістю. ТЛ: драматичний етюд.

Володимир Винниченко. «Момент», «Гріх». Життя і творчість, громадська і політична діяльність. Прозові й драматичні твори. Мала проза: ідейно-стильові особливості збірки «Краса і сила». Перший український науково-фантастичний роман «Сонячна машина». Популярність Винниченка-драматурга на світовій сцені. Поєднання в новелі «Момент» реалістичного змалювання дійсності та філософського підтексту (плинність життя, щастя людини, мить — частинка вічності тощо). Образ Панни — втілення ідеї вічної жіночності, краси. Імпресіонізм новели. Значення художньої спадщини В. Винниченка. ТЛ: неореалізм.

Павло Тичина. «Арфами, арфами...», «О панно Інно...», «Ви знаєте, як липа шелестить...», «Одчиняйте двері...», «Пам'яті тридцяти»

Найбільший модерніст 20-х років (зб. «Сонячні кларнети», «Замість сонетів і октав», «Плуг»). Трагізм його творчої долі — «феномен доби». Звернення до «вічних» тем, культура віршування, потужне ліричне «Я» як символ нової людини, поєднання різних стильових тенденцій символізму, неоромантизму, експресіонізму, імпресіонізму. Феномен «кларнетизму». Наскрізна оптимістична тональність, життєствердна настроєвість (зб. «Сонячні кларнети»). ТЛ: вітаїстичність, експресіонізм, кларнетизм.

Максим Рильський. «Молюсь і вірю...», «Коли усе в тумані життєвому...», «Солодкий світ!...», «Запахла осінь в'ялим тютюном...»

Різногранний творчий шлях митця. Рання творчість. Приналежність до групи київських «неокласиків», їхнє творче кредо, орієнтація на традицію, класичну форму вірша. Філософічність, афоризми лірики поета, «прозорість» її форми. Мотиви пошуків душевної рівноваги, краси в житті та в душі людини, вітаїзм, сповідальність. ТЛ: філософічність.

Володимир Сосюра. «Любіть Україну!», «Сад» («В огні нестримної навали...»), «Васильки».

Патріотичні та інтимні мотиви творів поета. Щирість його ліричного самовираження. Образ України, ідея нерозривної єдності людини з рідною землею, алегоричність образів («Сад»). Патріотичний пафос поезії «Любіть Україну!». «Васильки» — вірєць інтимної лірики. ТЛ: інтимна лірика, віршовані розміри.

Микола Хвильовий (Фітільов). «Я (Романтика)», «Іван Іванович» Життєвий і творчий шлях. Провідна роль у літературному житті 20-х років. Романтичність світобачення. Тематичне і стильове розмаїття його прози. «Я (Романтика)» — новела про добро і зло в житті та в душі. Проблема внутрішнього роздвоєння людини між гуманізмом і обов'язком. «Іван Іванович» — сатира на новий радянський побут. Психологія «вічного» обивателя.

Григорій Косинка (Стрілець). «В житах», «Фавст». Трагічна доля митця. Змалювання строкатої картини життя крізь призму долі й душі людини. Перевага імпресіонізму в стильовій палітрі. «В житах» — зупинена мить, пошуки порушеної гармонії. Вітаїстичний пафос, імпресіоністична настроєвість. Європейська ідея бунту, активна протидія зовнішнім обставинам («Фавст»). ТЛ: поглиблення поняття про імпресіонізм.

Борис Олійник. «Вибір», «Ринг».

Народне визнання сучасного українського поета. Вічна проблема життєвого вибору, стоїчної позиції. Філософія чину і мудрості у творах поета.

Юрій Яновський. «Подвійне коло», «Дитинство», «Шаланда в морі»

Творча біографія митця. Романтичність світовідчуття і стилю. «Подвійне коло», «Дитинство», «Шаланда в морі» — новели з соцреалістичних «Вершників» («реабілітаційного двійника» «Чотирьох шабель»). Історична правда, життєві реалії як поштовх до художнього узагальнення. Умовність зображення («Подвійне коло»), ідея протиставлення загальнолюдських вартостей класовим. Проблема розпаду роду, родини як трагедія народу. Ідея нетлінної вартості національних основ буття, спадковості поколінь, духовної пам'яті,

вірності («Дитинство», «Шаланда в морі»). ТЛ: роман у новелах, художній час і простір, умовність зображення.

Валер'ян Підмогильний. «Місто»

Автор інтелектуально-психологічної прози, перекладач. Світовий мотив підкорення людиною міста, Ідея самоствердження, інтерпретовані на національному матеріалі. Зображення «цілісної» людини: в єдності біологічного, духовного, соціального. ТЛ: екзистенціалізм, маргінальність, психологізм, іронія.

Остап Вишня (Павло Губенко). «Моя автобіографія», «Отак і пишу», «Сом», «Як варити і їсти суп із дикої качки», «Бенгальський тигр»

Трагічна творча доля українського гумориста, велика популярність і значення його усмішок у 20-ті роки. Оптимізм, любов до природи, людини, м'який гумор як риси індивідуального почерку Остапа Вишні. ТЛ: усмішка.

Микола Куліш «Мина Мазайло», «Патетична соната».

Володимир Підпалый. «Тиха елегія», «Запросини».

Щирість патріотичних почуттів ліричного героя у вірші «Тиха елегія». Оптимізм, впевненість у правильності обраного шляху («Запросини»).

Іван Малкович. «Свічечка букви І». «Музика, що пішла», «З янголом на плечі»

Глибокі роздуми сучасного поета про те, якою повинна бути людина, щоб уберегти себе, своїх близьких, свою мову, душевне багатство від зла. Оптимістичний пафос, віра в перемогу добра.

Володимир Дрозд. «Ірій», «Білий кінь Шептало». Іронічна, алегорично-хімерна проза сучасного прозаїка. «Ірій» — хімерна повість про неповторний світ юності, про вічне і швидкоплинне в житті людини. Проблема людини в суспільстві, її знеосіблення, свободи і неволі, особистості й натовпу, дійсності і мрії («Білий кінь Шептало»).

Володимир Самійленко. «Патріоти», «Ельдорадо». Коротко про митця. Гумор і сатира поета як поштовх до роздумів про справжній патріотизм, чесність, самовідданість, порядність та лицемірство, пристосуванство людини. Засоби творення гумору та сатири. Сатирична іронія вірша. ТЛ: гумор і сатира (поглиблено), антитеза, іронія.

Євген Дудар «Слон і мухи», «Лісова казка», «Червона Шапочка». Дотепні сатиричні оповіді сучасного письменника-гумориста як спонука до роздумів про довколишній світ і себе.

Іван Багрянний. «Тигролови» (скорочено). Українська еміграційна література ХХ ст.

І. Багрянний – один із найталановитіших із когорти письменників-емігрантів. Популярність його творів у повоєнній Європі. «Тигролови» — авантюрно-пригодницький роман. Динамічність сюжету, романтичність стилю, символіка,

гуманістична ідея перемоги добра над злом. Сильний тип української людини – головний герой І. Багряного. **ТЛ:** пригодницький роман.

Візуальна (зорова) поезія сьогодні

«Фенікс-птах із земель руських» М. Мірошниченка, «Стогін» В. Женченка, «Дзвін гетьмана Івана Мазепи» М. Сарми-Соколовського, паліндром «Хижих мечем мирим» А. Мойсієнка. Поєднання тексту і малюнку (зорових і слухових образів) у зоровій поезії.

Василь Герасим'юк. «Чоловічий танець», «Перший сніг», «Жива ватра»

Сповідь душі у віршах сучасного поета. Поєднання в них глибинної історичності бачення світу із відчуттям сучасної присутності в ньому. Філософічні роздуми крізь призму художньої деталі: про повноцінне буття людини, її духовне наповнення.

Іван Липа. «Мати», «У невідому путь» «Практичний ідеалізм» письменника-борця. Його життєва біографія як спалах. Притчі «для тих, хто сам кермує власним життям». Життя — постійна боротьба, людина в ньому — борець, шлях цієї боротьби — непередбачуваний і невідомий.

Богдан-Ігор Антонич. «Автопортрет», «Вишні», «Зелена євангелія», «Дороги», «Різдво». Коротко про митця. Аполітизм, наскрізна життєствердність, метафоричність і міфологізм поезій. Лемківська конкретика як джерело образних асоціацій. Поєднання язичницьких мотивів із християнськими; міфологічність образу, екзотика лемківського краю в контексті вселюдських мотивів. **ТЛ:** міфологізм, асоціативність.

Євген Маланюк. «Під чужим небом», «Істотне», «Стилет чи стилос?..», «Земна мадонна». Коротко про письменника. Художнє осмислення буттєвих проблем, ностальгічні мотиви, філософічність поезій одного з «пражан».

Тодось Осьмачка. «Старший боярин». Трагічна доля письменника, умови творчого життя за кордоном. Його творча спадщина. Повість «Старший боярин» — модерністична оповідь-роздум про Україну і українців у ХХ ст. Автобіографічність, експресивна виражальність стилю, символіка, психологізм, еволюційність характерів у повісті.

Олег Ольжич. «Господь багатий нас благословив...», «Захочеш — і будеш» (із циклу «Незаному воякові»).

Олена Теліга. «Сучасникам», «Радість», «Племінний день».

Українські національні герої, лицарі духу, виховані за межами України. Романтичний максималізм, сила духу, життєрадісність, шляхетний патріотизм, висловлені образним словом. Ідея оптимізму і життєлюбства через художнє слово. Моральний заповіт нащадкам.

Олександр Довженко. «Україна в огні», «Зачарована Десна». Відомий у світі кінорежисер, засновник поетичного кіно. Романтичне світобачення митця. Соцреалістичний канон і новаторський естетичний пошук. Національні та загальнолюдські проблеми. Поєднання лірико-романтичного, виражального начала з публіцистикою. Доля народу крізь призму авторського бачення і оцінки («Україна в огні»), Історія написання. «Зачарована Десна»: автобіографічна основа, сповідальність оповіді. Поєднання минулого і сучасного. Два ліричні герої: малий Сашко і зріла людина. Морально-етичні проблеми, порушені в кіноповісті. **Т.Л:** кіноповість, публіцистичність.

Поети-шістдесятники

Василь Симоненко. «Задивляюся у твої зіниці», «Є тисячі доріг...», «Я...», «Ікс плюс ігрек», «Ну скажи, хіба не фантастично...»

Іван Драч. «Балада про соняшник», «Балада про вузлики», «Крила». Невтомний шукач нового змісту і нової форми поезії. Переосмислення жанру балади. «Балада про соняшник» — поетичний роздум про суть мистецтва, процес творчості. Символічність образу соняшника, сонця. Висока вартість нетлінних скарбів людської душі — щедрості, доброти, чесності, працелюбства («Балада про вузлики»). Приземлений погляд Кирила на світ у «новорічній казці» «Крила». Умовна, уявна ситуація, її роль у втіленні головної думки про людей душевно багатих, творчих і людей обмежених (безкрилих).

Дмитро Павличко. «Погляд у криницю», «Це ти створив мене таким...», «Був день, коли ніхто не плаче...», «Сріблиться дощ...», «Два кольори». Основні відомості про поета, перекладача. Громадянські мотиви лірики.

Ліна Костенко. «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфреско», «Хай буде легко, дотиком пера», «Недумано, негадано», «Маруся Чурай». Доля письменниці. Огляд творчості. Особливості індивідуального стилю (філософічність, історизм мислення, традиційність, інтелектуалізм). «Страшні слова, коли вони мовчать» — ліричний роздум про значення слова в житті людини, суть мистецтва. «Вічні» українські фольклорні типи, новітнє переосмислення традиційної ситуації, образи-архетипи як атрибути української свідомості («Українське альфреско»). Інтимна лірика як спонука до роздуму про суть кохання. її сповідальність. Історично-фольклорна основа історичного роману у віршах «Маруся Чурай». Духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання. Центральні проблеми: митець і суспільство, індивідуальна свобода людини. **ТЛ:** роман у віршах, образи-архетипи.

УКРАЇНСЬКА НОВЕЛА, ОПОВІДАННЯ

Інтенсивний розвиток малої прози (твори В. Дрозда, Є. Гуцала, В. Шевчука, Г. Тютюнника, А. Дімарова та ін.). Олесь Гончар. «За мить щастя», «Людина і зброя», «Собор». Коротко про життя і творчість митця. Загальна характеристика доробку О. Гончара-романтика і Гончара-романіста. Творчий злет у 60-ті роки. Його громадянська і життєва позиція, роль у духовному відродженні нації.

Григор Тютюнник. «Зав'язь», «Три зозулі з поклоном». Коротко про письменника і його доробок.

Постшістдесятництво.

Василь Стус. «Посоловів од співу сад...», «Мені зоря сіяла нині вранці...», «Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...», «Господи, гніву пречистого...», «О земле втрачена, явися...»

ТРАДИЦІЯ БАРОКО в ХХ ст. Валерій Шевчук. «Дім на горі» (повість-преамбула) Життя і творчість митця. Особливості його світобачення, громадянська позиція. Зв'язок із давньою українською літературою. «Панна сотниківна», «Джума».

Українська історична проза.

У лещатах радянської ідеології. Історичні твори З. Тулуб, Наталени Королевої, П. Загребельного, Р. Іванчука, Ю. Мушкетика, І. Білика та ін.

П. Загребельний. «Диво». Коротко про письменника. Загальна характеристика його історичної прози. Історична основа й художній вимисел у романі «Диво».

Українська література за межами України.

Василь Барка «Жовтий князь». Історія написання роману «Жовтий князь», його історична основа.

Григор Тютюнник «Оддавали Катрю», «Три зозулі з поклоном». Т.Л.: поглиблене поняття про жанр новели.

СУЧАСНА «МОЛОДА» УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Історико-культурна картина літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст. (на шляху до нового відродження). З'ява нового літературного покоління. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х років, його риси. Літературні угруповання (Бу-Ба-Бу, «Нова дегенерація», «Пропала грамота» та ін.). Утворення АУП (Асоціації українських письменників). Література елітарна і масова. Сучасні часописи та альманахи. ТЛ: постмодернізм.

**Список рекомендованої літератури для підготовки
до складання вступного випробування**

1. Караман С.О. та ін. Сучасна українська літературна мова: навчальний посібник. – К., 2011.
2. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. Модульний курс. – К., 2007.
3. Плющ М.Я. та ін. Сучасна українська літературна мова. – К., 1994.
4. Ющук І.П. Українська мова. – К., 2004.
5. Сучасний фразеологічний словник української мови / за ред. А.П. Яреценка. – Харків, 2009. – 640 с.
6. Сучасний словник іншомовних слів / укл. Л.І. Нечволод. – Харків, 2009. – 768 с.
7. Орфографічний словник / укл.: Головащук С.І., Пещак М.М., Русанівський В.М., Тараненко О.О. – К., 1994.
8. Деркач П.М. Короткий словник синонімів української мови. – Львів – Краків – Париж, 1993.
9. Полюга Л.М. Словник антонімів. – К., 1987.
10. Демська О., Кульчицький І. Словник омонімів української мови. – Львів, 1996.
11. Городенська К. Граматичний словник української мови: сполучники. – К. – Херсон, 2007. – 340 с.
12. Глазова О.П. Українська мова : підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. /О. П. Глазова. — К.; Видавничий дім «Освіта», 2013. — 272с.
13. Глазова О. Рідна мова: Підручник для 6 класів загальноосвітніх навчальних закладів /О. Глазова, Ю. Кузнецов.- Київ: Педагогічна преса, 2006. - 290 с. іл.
14. Глазова О., Кузнецов Ю. Рідна мова: Підручник для 7-го класу.- К.: Зодіак-ЕКО, 2007. – 288 с.: іл.
15. Пентилюк М.І. Рідна мова: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. /М.І.Пентилюк, І.В. Гайдаєнко, А. І. Ляшкевич, С. А. Мельчук; за заг.ред.

М.І.Пентиліук. – К.: Освіта, 2008.- 272 с.

16.Єрмоленко С.Я., Сичова В.Т. Українська мова: Підручн. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. - К.: Грамота, 2009. - 304 с.: іл.

17.Заболотний О., Заболотний В. Українська мова: Підручник для 10-го класу загальноосвіт. навч. закл. / О. Заболотний, В.Заболотний. - К.: Генеза, 2010. - 220 с.

18.Біляєв О.М.Українська мова. Підручник для 10-11 класів/ Біляєв О.М., Симоненкова Л.М., Скуратівський Л.В., Шелехова Г.Т. - К.: Освіта, 2004. – 384 с.

19.Пентиліук М.І. Українська мова 11 клас. / Пентиліук М.І., Горошкіна О.М., Попова Л.О. - К.: Освіта, 2011. – 210 с.

20. Караман С.О., Караман О.В.та ін Українська мова: підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: академ. рівень, профіл. рівень / С.О. Караман, О.В. Караман, М.Я. Плющ, В.І. Тихоша. - К.: Освіта, 2011. - 416 с.

21. Погрібний М. І.Українська літературна вимова: Підручники української мови - Трансформ, Дніпропетровськ, 1992. – 28 с.

22.Авраменко О.М., Блажко М.Б.Українська мова та література: Довідник. Завдання в тестовій формі. І частина. – К.:Грамота, 2011. – 552с.

23.Гуйванюк К.В. Українська мова. Тести.5 – 12 класи: Посібник/ К.В.Гуйванюк, В.Є.Бузинська, О.В.Кардашук, О.В.Кульбабська, К.О.Руснак, Л.М.Томусняк. – К.: Видавничий центр «Академія», 2007. – 376 с.

24.Зубков М.Г. Українська мова: Універсальний довідник. – 6-те вид., доп. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2009. – 512 с.

25.Терещенко В.М. Українська мова та література. Навчально-практичний довідник/В.М.Терещенко. – Х.:Торсінг плюс, 2012. – 384 с. : іл.

26.ЗагоруйкоО.Я. Великий універсальний словник української мови. – Харків: Торсінг плюс, 2010. – 768 с.